

ПІДГОТОВКА УЧНІВ ІНКЛЮЗИВНОГО КЛАСУ ДО ВЗАЄМОДІЇ З ДИТИНОЮ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ОРІЄНТИРИ

Наталія Сампара

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету педагогіки і психології,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
E-mail: samparanat@ukr.net

Науковий керівник:

Сеньовська Н. Л.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

На початку XXI століття в освітньому просторі України поширилися та законодавчо закріпилися ідеї інклюзії. З 2009 року в нашій державі почався процес приведення існуючого законодавства у відповідність до вимог Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю в основі якої знаходиться соціальна (а не медична, як вбачалося раніше) модель розуміння інвалідності. У зв'язку з цим формувалася відповідна законодавчо-нормативна база: наказ МОН України «Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2012 роки» (2009 р.); розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2012 року» (2009 р.); наказ МОН України «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання» (2010 р.); закон України від 06 липня 2010 року № 2442-VI «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу»; постанова КМУ «Про порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» (2011 р.); постанова КМУ від 21.08.2013 № 607 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми

потребами»; постанова КМУ № 88 від 14 лютого 2017 р. «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами»; постанова КМУ від 09.08.2017 № 588 «Зміни, що вносяться до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах»; «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.; Державна цільова програма «Національний план дій з реалізації Конвенції Про права осіб з інвалідністю до 2020 р.» тощо.

За Концепцією розвитку інклюзивної освіти, «інклюзивне навчання – процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей» [2].

З метою забезпечення права осіб з ООП на освіту законодавцями були внесені зміни до Закону України «Про освіту» та розроблена і затверджена концепція «Нової української школи». Цими документами визначено, що одним із напрямків реформування освітньої галузі в Україні є впровадження інклюзивної освіти. «Засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є: забезпечення рівного доступу до освіти без дискримінації за будь-якими ознаками, у тому числі за ознакою інвалідності; розвиток інклюзивного середовища, у тому числі у закладах освіти, найбільш доступних і наближених до місця проживання осіб з особливими освітніми потребами» [1].

Дослідженню проблеми взаємодії учнів інклюзивного класу з дитиною з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти, їх соціалізації присвячені праці В. Авілова, В. Бондара, О. Євтухової, І. Іванової, В. Зарецького, А. Колупаєвої, І. Купрієвої, Н. Козлова, В. Ляшенко, Ю. Найди, О. Савченко, О. Столяренко, Н. Судакової, О. Таранченко, Є. Чайковського та

інші. Ознайомлюючись з їхніми працями, можна звернути увагу на проблему не зовсім чіткого розуміння українським суспільством окремих елементів інклюзії.

Більшість батьків майбутніх школярів вважають, що інклюзивна освіта – це лише навчання дітей із певними діагнозами, захворюваннями, в тому числі із інвалідністю, у класах закладів загальної середньої освіти. Проте, ці переконання є хибними. Перш за все це стосується характеристик поняття «особа з особливими освітніми потребами (ООП)».

Закон України «Про освіту» чітко його визначає: це «особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту» [1]. Тобто до цієї категорії можуть належати не тільки школярі з інвалідністю, а й діти-біженці, внутрішньо переміщені особи ті, що потребують додаткового та тимчасового захисту, які здобувають спеціалізовану освіту або можуть прискорено опанувати зміст навчальних предметів, учні з особливими мовними потребами (наприклад, ті, які здобувають загальну середню освіту мовами, що не належать до слов'янської групи мов) тощо. Зараз МОН розробляє чіткий перелік осіб з особливими освітніми потребами.

Очевидно, що присутність у класі дитини з ООП, налаштування учнів на взаємодію з нею у великій мірі залежить від учителя. Педагог, який працює в інклюзивному закладі освіти, повинен знати психологічні закономірності характеристику психолого-фізіологічних потреб такого школяра. А. Колупаєва зазначає, що для інтегрування дітей з ООП в інклюзивні класи неабияку роль відіграє дотримання педагогічних умов успішного інтегрування [3]. Соціальну адаптацію потрібно починати з інформаційно-просвітницької діяльності з батьками. Необхідно роз'яснити їм позитивні сторони такої співпраці між дітьми.

Щоб підготувати інших учнів інклюзивного класу до взаємодії з дитиною з особливими освітніми потребами, варто проводити різноманітні заняття, під час яких кожен школяр без обмежених можливостей ідентифікуватиме себе з

нею. Живе моделювання ситуації сприятиме нормалізації соціальних стосунків, формуванню комунікативної поведінки.

Отже, педагог, опираючись на психологічні й соціальні чинники впливу, планує та організовує спільну діяльність учнів у інклюзивному класі. Підготовка школярів до взаємодії з ООП базується на роботі вчителя, котрий керується гуманістичними цінностями та законами України. Саме він формує сучасне суспільство, яке буде готове до того, що всі люди мають свої особливості й кожен має право відрізнятись від інших.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T172145?an=20> (дата звернення: 04.04.2023).
2. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання : Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 р. № 912. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya> (дата звернення: 04.04.2023).
3. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2007. 458 с.